

Vedlegg 1: Tabeller

Tabell 3.1 Grunnlagstall fra PAI-registeret 2001–2019: Godtgjøring pr. år rapportert på ordførere og fylkesordførere

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Måned- fortjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
	0 – Alle	269	282		
01.12.2001	1 – Fylkeskommuner	1	1		
	Kommuner i alt	268	281	432 526	428 889
01.12.2001	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	85	79	389 928	386 046
01.12.2001	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	40	46	402 812	400 953
01.12.2001	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	60	66	434 776	433 811
01.12.2001	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	31	33	456 736	453 564
01.12.2001	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	31	32	474 507	469 200
01.12.2001	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	21	25	531 293	519 549
	0 – Alle	270	260		
01.12.2002	1 – Fylkeskommuner	9	9		
	Kommuner i alt	261	251	454 250	451 833
01.12.2002	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	87	78	410 452	409 118
01.12.2002	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	39	38	429 832	429 233
01.12.2002	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	59	60	459 347	455 645
01.12.2002	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	28	28	494 731	491 704
01.12.2002	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	29	30	492 072	491 527
01.12.2002	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	19	18	553 702	544 717

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfør- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2003	0 – Alle	320	311	475 573	472 953
01.12.2003	1 – Fylkeskommuner	14	14	566 339	565 859
	Kommuner i alt	306	297	471 452	468 734
01.12.2003	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	113	106	423 696	422 065
01.12.2003	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	41	41	442 536	439 188
01.12.2003	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	67	65	479 998	477 661
01.12.2003	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	36	37	515 897	515 368
01.12.2003	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	30	30	524 440	522 324
01.12.2003	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	19	19	601 628	587 629
01.12.2004	0 – Alle	320	311	475 573	472 953
01.12.2004	1 – Fylkeskommuner	9	9		
	Kommuner i alt	267	263	488 072	484 315
01.12.2004	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	99	95	428 606	427 515
01.12.2004	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	37	36	465 924	463 135
01.12.2004	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	59	61	499 986	499 105
01.12.2004	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	28	28	538 645	537 023
01.12.2004	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	27	27	549 774	544 917
01.12.2004	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	17	17	643 156	610 457

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsför- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2005	0 – Alle	288	282		
01.12.2005	1 – Fylkeskommuner	9	9		
	Kommuner i alt	279	273	508 023	494 595
01.12.2005	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	110	107	458 432	447 179
01.12.2005	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	41	39	469 012	444 159
01.12.2005	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	62	61	523 099	514 535
01.12.2005	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	27	27	576 862	555 047
01.12.2005	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	24	23	571 467	568 510
01.12.2005	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	15	16	668 681	648 792
<hr/>					
01.12.2006	0 – Alle	37	37		
01.12.2006	1 – Fylkeskommuner	9	10		
	Kommuner i alt	27	25	522 690	517 762
01.12.2006	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	11	10		
01.12.2006	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	2	2		
01.12.2006	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	4	4		
01.12.2006	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	4	4		
01.12.2006	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	5	5		
01.12.2006	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	1	1		

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfør- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2007	0 – Alle	339	336	586 785	582 806
01.12.2007	1 – Fylkeskommuner	13	12	723 196	723 196
	Kommuner i alt	327	324	581 734	577 608
01.12.2007	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	114	113	512 415	510 359
01.12.2007	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	41	40	544 008	542 552
01.12.2007	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	83	83	582 655	577 506
01.12.2007	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	33	34	656 576	654 631
01.12.2007	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	36	36	672 380	669 173
01.12.2007	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	20	19	759 637	736 984
01.12.2008	0 – Alle	280	287	612 064	608 278
01.12.2008	1 – Fylkeskommuner	10	10	771 095	765 981
	Kommuner i alt	269	276	606 130	602 378
01.12.2008	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	99	100	540 590	538 467
01.12.2008	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	35	36	572 289	569 750
01.12.2008	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	64	68	616 237	613 449
01.12.2008	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	26	26	646 682	646 504
01.12.2008	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	29	30	688 689	685 321
01.12.2008	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	16	16	825 749	798 689

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfør- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2009	0 – Alle	286	309	644 386	640 842
01.12.2009	1 – Fylkeskommuner	13	14	780 784	770 291
	Kommuner i alt	273	296	638 017	634 798
01.12.2009	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	100	105	570 872	568 757
01.12.2009	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	38	38	606 426	604 638
01.12.2009	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	64	75	643 211	642 152
01.12.2009	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	27	29	702 251	699 537
01.12.2009	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	29	31	710 318	710 195
01.12.2009	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	15	17	854 715	826 019
01.12.2010	0 – Alle	290	288	667 766	663 788
01.12.2010	1 – Fylkeskommuner	13	13	793 046	786 665
	Kommuner i alt	277	276	661 947	658 080
01.12.2010	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	101	100	595 279	590 507
01.12.2010	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	36	35	642 305	640 321
01.12.2010	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	68	68	668 185	667 129
01.12.2010	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	27	28	721 986	718 985
01.12.2010	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	30	31	725 842	725 719
01.12.2010	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	15	14	892 293	866 927

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfor- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2011	0 – Alle	366	391	705 580	702 288
01.12.2011	1 – Fylkeskommuner	14	15	850 489	850 331
	Kommuner i alt	352	376	699 870	696 454
01.12.2011	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	121	127	616 554	615 240
01.12.2011	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	47	48	664 755	661 437
01.12.2011	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	89	99	706 559	702 578
01.12.2011	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	32	31	752 412	748 986
01.12.2011	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	41	47	762 463	762 463
01.12.2011	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	22	25	978 571	960 336
01.12.2012	0 – Alle	290	285	723 810	721 197
01.12.2012	1 – Fylkeskommuner	11	11	891 249	878 078
	Kommuner i alt	279	274	717 090	714 901
01.12.2012	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	104	101	642 340	640 279
01.12.2012	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	39	39	688 364	686 436
01.12.2012	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	68	68	727 980	725 241
01.12.2012	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	24	24	795 887	795 106
01.12.2012	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	27	26	805 516	805 516
01.12.2012	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	17	16	946 496	939 595

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfør- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2013	0 – Alle	296	295	760 362	758 175
01.12.2013	1 – Fylkeskommuner	11	11	917 213	914 731
	Kommuner i alt	285	284	754 278	752 102
01.12.2013	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	104	104	677 264	674 871
01.12.2013	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	43	44	727 648	725 831
01.12.2013	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	69	69	769 430	767 778
01.12.2013	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	25	25	833 969	830 675
01.12.2013	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	26	26	839 772	839 772
01.12.2013	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	18	17	983 610	978 135
01.12.2014	0 – Alle	302	295	784 302	782 786
01.12.2014	1 – Fylkeskommuner	11	11	950 687	950 687
	Kommuner i alt	291	284	777 868	776 293
01.12.2014	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	104	102	697 789	697 532
01.12.2014	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	51	48	752 812	751 112
01.12.2014	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	69	69	796 923	794 535
01.12.2014	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	25	25	867 097	863 803
01.12.2014	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	26	26	866 655	866 655
01.12.2014	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	16	15	1 007 416	1 001 236

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfør- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2015	0 – Alle	384	373	812 369	809 298
01.12.2015	1 – Fylkeskommuner	13	12	966 788	966 788
	Kommuner i alt	371	361	807 024	803 847
01.12.2015	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	124	118	718 484	715 810
01.12.2015	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	68	67	773 308	771 233
01.12.2015	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	85	82	818 574	818 331
01.12.2015	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	38	38	882 942	877 658
01.12.2015	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	35	35	908 651	902 003
01.12.2015	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	21	21	1 065 197	1 053 572
01.12.2016	0 – Alle	313	305	832 100	830 418
01.12.2016	1 – Fylkeskommuner	10	10	1 003 776	1 003 776
	Kommuner i alt	303	295	826 273	824 535
01.12.2016	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	108	104	744 173	744 005
01.12.2016	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	51	48	789 620	788 029
01.12.2016	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	72	71	835 094	834 787
01.12.2016	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	27	27	906 669	901 432
01.12.2016	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	27	27	929 232	927 418
01.12.2016	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	18	17	1 100 328	1 088 352

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfør- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2017	0 – Alle	319	315		
01.12.2017	1 – Fylkeskommuner	9	9		
	Kommuner i alt	310	306	843 991	841 381
01.12.2017	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	112	113	762 972	762 552
01.12.2017	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	50	48	807 014	806 806
01.12.2017	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	75	73	852 141	848 672
01.12.2017	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	26	27	926 107	922 847
01.12.2017	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	28	27	959 192	949 157
01.12.2017	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	19	18	1 116 270	1 109 223
01.12.2018	0 – Alle	319	309	876 831	874 757
01.12.2018	1 – Fylkeskommuner	10	10	1 077 112	1 071 112
	Kommuner i alt	309	299	870 133	868 190
01.12.2018	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	114	111	787 220	786 423
01.12.2018	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	50	47	841 057	839 118
01.12.2018	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	72	70	879 414	876 647
01.12.2018	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	27	27	948 262	946 973
01.12.2018	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	28	27	976 161	974 459
01.12.2018	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	18	17	1 156 377	1 148 994

Dato	Størrelse	Antall ordførere/ fylkesordførere	Årsverk	Månedsfor- tjeneste (inkl. tillegg)	Grunnlønn (ekskl. tillegg)
01.12.2019	0 – Alle	373	363	918 567	914 208
01.12.2019	1 – Fylkeskommuner	12	11	1 112 312	1 112 312
	Kommuner i alt	361	352	912 514	908 018
01.12.2019	2 – Kommuner med færre enn 3 000 innbyggere	131	128	822 238	820 229
01.12.2019	3 – Kommuner med 3 000 til 4 999 innbyggere	51	49	877 401	875 054
01.12.2019	4 – Kommuner med 5 000 til 10 999 innbyggere	87	85	909 012	900 592
01.12.2019	5 – Kommuner med 11 000 til 17 999 innbyggere	36	35	997 524	991 473
01.12.2019	6 – Kommuner med 18 000 til 34 999 innbyggere	31	31	1 031 505	1 027 641
01.12.2019	7 – Kommuner med mer enn 35 000 innbyggere	25	25	1 192 633	1 185 852

Tabell 4.1 Lønn/godtgjøring per år for ulike stillingstyper

	Stortingsrepresentanter	Statsråder	Statsminister	Årslønn Norge	Medianlønn	Departmentsråder	Ekspedisjonssjefer	Ordførere	Fylkesordførere
1999	455664	625000	765000	266600	238034	674579	548334		
2000	507444	705000	860000	278700	250480	730677	598669		
2001	538512	760000	925000	293500	260897	778523	645376		
2002	564402	800000	975000	309400	278670	850319	699276	424820	562361
2003	564402	800000	975000	323300	287262	847458	714100	448673	566339
2004	587185	836000	1022000	334600	297543	855485	713661	468167	592000
2005	609968	873000	1071000	345700	307076	912947	765085	485067	634877
2006	633787	907000	1115000	359900	320689	918580	779568	509105	na
2007	677282	969000	1191000	379300	340049	956657	827916	na	723196
2008	719224	1029000	1266000	403200	360475	1063342	882954	576621	771095
2009	721710	1031400	1268400	420200	372921	1177564	952074	603618	780784
2010	749878	1071600	1317900	435700	387656	1223269	989288	635141	793046
2011	777632	1111200	1366700	453900	401258	1264002	1012405	660876	850489
2012	801068	1158927	1425352	472000	417127	1304777	1072416	692403	891249
2013	826418	1195072	1469831	490600	431863	1378947	1143681	716755	917213
2014	851767	1234100	1519700	505600	445465	1430655	1150431	754172	950687
2015	877117	1264040	1555640	519800	460200	1490068	1195412	778951	966788
2016	902466	1294216	1593242	528900	469560	1548769	1225873	803652	1003776
2017	927816	1325358	1631346	541000	480480	1571926	1258649	825737	1035712
2018	953165	1365016	1680277	556300	494400	1611857	1296933	844902	1077112
2019	978515	1410073	1735682	575700	513240	1654702	1341603	871340	1112312

Omregning til årslønn skjer ved å summere månedslønn på ulike tidspunkt i kalenderåret.

For stortingsrepresentantene er godtgjøringen per dag som ble fjernet i 2012 og samtidig inkludert i den ordinære godtgjøringen, antatt å utgjøre den samme andelen av godtgjøringen som den gjorde i 2012 for å få sammenlignbare tall bakover i tid.

Opplysningene for ordførere og fylkesordførere er hentet fra KS sitt PAI-register (personaladministrativt informasjonssystem) for alle ansatte i kommunal sektor. Dette er ikke fulldekkende, men gjelder for mellom 260 og 370 ordførere på 2000-tallet. For fylkesordførerne varierer dekningen til mellom 9 og 14 av populasjonen på maksimalt 19.

Medianlønn har i de originale seriene fra SSB to brudd, i 2015 ved overgang til A-ordningen og i 2008 pga. overgang til nye NACE-koder. Siden SSB har lagd tall for overgangsperiodene er tallene bakover kalibrert for å få sammenhengende serier tilbake i tid.

Tabell 6.1 Høyesterett: Utvikling i årslønn fra 2007 og fram til i dag

Årslønn pr. 1/10	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Høyesterettsjustitiarius	1 450 000	1 540 000	1 578 500	1 650 000	1 724 000	1 802 000	1 875 083	1 940 000	1 949 500	1 996 288	2 052 184	2 113 750	2 183 504
Høyesterettsdommer	1 250 000	1 328 000	1 361 200	1 423 000	1 487 000	1 554 000	1 617 027	1 673 000	1 681 500	1 721 856	1 770 068	1 823 170	1 883 335

Tabell 6.2 Lønnsutviklingen ulike dommere og statsministeren. Prosentvise tillegg fra 2007 og fram til i dag

Lønnsøkning per dato	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Høyesterett	23,2 %	6,2 %	2,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,1 %	3,5 %	0,5 %	2,4 %	2,8 %	3,0 %	3,3 %
Ledere i staten SLS ¹⁾		0,6 %	4,0 %	3,0 %	4,1 %	3,6 %	3,3 %	3,3 %	2,9 %	4,7 ³⁾ %	2,5 %	2,8 %	3,6 %
Dommere ²⁾			6,1 %	4,0 %	3,2 %	4,2 %	4,1 %	3,5 %	3,4 %	2,8 %	2,4 %	2,8 %	3,2 %
Førstelagmann						4,5 %	6,2 %	4,1 %	3,8 %	3,1 %	2,6 %	3,2 %	3,2 %
Statsministeren pr. 1.5				3,9 %	3,7 %	4,3 %	3,1 %	3,4 %	2,4 %	2,4 %	2,4 %	3,0 %	3,3 %

- 1) Ledere: Ledere på statens lederlønnssystem (SLS). Faktisk målt lønnsvekst pr 31. desember samme år. Tall fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- 2) Dommere: I ting- og lagmannsrettene. Tall fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- 3) 2,8 prosent justert for strukturendringer som følge av politireformen.

Vedlegg 2: Kommentarer fra nåværende og tidligere medlemmer av lønnskommisjonen

Bakgrunn

Fra 2017 har lønnskommisjonen følgende sammensetning: Daglig leder *Inger E. Prebensen* (leder), sorenskriver i Oslo tingrett *Geir Engebretsen* og dekan ved Det samfunnsvitenskapelig fakultet ved UiO, *Nils-Henrik Mørch von der Fehr*. Prebensen og Engebretsen var også med i lønnskommisjonen i den foregående perioden fra 2013–2017, da kommisjonen i tillegg besto av professor *Fredrik Engelstad*.

Utvalgets sekretariatet inviterte i eposter av 10. og 11. september 2020 disse fire til å kommentere følgende spørsmål:

Spørsmål 1:

Etter mandatet står lønnskommisjonen fritt til å fastsette godtgjøringene på fritt grunnlag enten til bestemte kronebeløp eller i forhold til andre satser eller beløp. Innstillingene fra utvalget kan indikere at kommisjonen har hatt som et nesten fast prinsipp å justere godtgjøringene i samsvar med lønnsutviklingen generelt i Norge. Har du kommentarer til dette og i hvilken grad har kommisjonen drøftet eventuelt andre prinsipp?

Spørsmål 2:

Utvalget har merket seg at i innstillingen for 2014 kommenterte kommisjonen at den var usikker på langtidsvirkningen av praksisen med å følge utviklingen i de generelle lønnsoppgjørene. I 2015 fant kommisjonen at godtgjøringen til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer hadde vært svakere enn utviklingen til sentrale ledergrupper i staten. I 2018 kom kommisjonen med forslag om et prosenttillegg utover rammen for frontfagene. Har du kommentarer til diskusjonen i kommisjonen om det er lønnsutviklingen til frontfagene eller mer spesifikke grupper ansette i staten som bør danne utgangspunkt for utviklingen i godtgjøringene til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer? Har kommisjonen drøftet andre referansegrupper?

Spørsmål 3:

Utvalget skal vurdere om lønnskommisjonens mandat også bør omfatte andre grupper på statlig nivå og eventuelle prinsipp for fastsettelse av godtgjøring for politikere på alle forvaltningsnivå. Har det vært drøftinger i kommisjonen som kan være relevante for disse vurderingene?

Spørsmål 4:

Har du andre refleksjoner knyttet til erfaringer med lønnskommisjonen som er relevante for vurderingene utvalget skal gjøre når det gjelder prinsipp for godtgjøring til sentrale politikere?

Svar fra Engebretsen med tilslutning fra von der Fehr og Prebensen

Geir Engebretsen kommenterte spørsmålene fra sekretariatet i en epost av 1. oktober 2020. *Nils-Henrik Mørch von der Fehr* sluttet seg i epost samme dag til svarene fra Engebretsen. *Inger E. Prebensen* har i epost av 13. oktober sagt at hun

«tiltrer uttalelsen sendt fra Geir Engebretsen og stiller meg bak slutningene som er trukket. Jeg støtter også at det ville være hensiktsmessig at lønnskommisjonens anbefalinger også omfatter andre grupper det ville være naturlig å inkludere. I vurderingen av fremtidige lønnsoppgjør bør man se nærmere på hvorledes man kan unngå at gruppene som omfattes får en lønnsutvikling som ikke reflekterer arbeidsoppgaver/ ansvar disse gruppene ivaretar.»

Svaret fra Geir Engebretsen:

Jeg viser til epost 10. september 2020 fra sekretæren i Godtgjøringsutvalget, Per S. Nestande, og senere påminnelse. Utvalget ønsker med dette å innhente vurderinger fra medlemmene av Stortingets lønnskommisjon.

Innledningsvis nevner jeg at mine relevante erfaringer særlig er knyttet til mer enn 20 års meklingsarbeid for Riksmekleren, 25 års arbeid som dommer og domstolleder og rundt 8 års virke som medlem av Stortingets lønnskommisjon.

Jeg legger til grunn at henvendelsen kommer fra Stortinget, som oppnevner og er oppdragsgiver for lønnskommisjonen. Det gjør det naturlig å gi en tilbakemelding med høy grad av åpenhet omkring de faglige drøftelsene i lønnskommisjonen.

Spørsmål 1:

Lønnskommisjonen har i alle år den har vært i virksomheten hatt resultatene fra de årlige frontfagsoppgjørene som utgangspunkt for sine diskusjoner. Frontfagsmodellen er sentral for det meste av lønnsutvikling i Norge. Det har vært bred og langvarig oppslutning i samfunnet om tanken om at lønnsutviklingen i den eksportrettede næringsvirksomheten bør gi føringer for lønnsutviklingen i andre deler av arbeidslivet. Det har vært naturlig også for Stortingets lønnskommisjon å ha dette prinsippet som utgangspunkt for sine årlige anbefalinger.

Spørsmål 2:

Lønnsutviklingen i samfunnet over tid reflekterer imidlertid ikke bare resultatene fra meklingsoppgjørene. Store sektorer av arbeidslivet har lokale lønnsforhandlinger i tariffperioden, og det skjer også annen form for lønnsjustering i perioden (f.eks. ved at høytlønte slutter og lavere lønnede medarbeider begynner). Enkelte tariffområder forhandler seg av og til fram til resultater som avviker fra frontfagsoppgjørene. Det finnes også eksempler på at enkelte grupper gis ekstraordinære lønnsloft ut fra større samfunnsmessige betraktninger (f.eks. undervisningsansatte).

Etter at Stortingets lønnskommisjon over lengre tid hadde lagt frontfagsoppgjørenes prosentsetser til grunn for utviklingen av godtgjøringene til statsministeren, statsrådene og stortingsrepresentantene, uten å hensynta de tilleggsmekanismene som er beskrevet i avsnittet ovenfor, oppsto det en usikkerhet om dette over tid hadde ført til en utilsiktet «mindrelønnsutvikling» for disse gruppene. Lønnskommisjonen ba derfor Statistisk sentralbyrå om å lage oppdatert statistikk over lønnsutviklingen for statsministeren, statsrådene og stortingsrepresentantene i forhold til den gjennomsnittlige lønnsutviklingen i samfunnet, og i forhold til en del ledergrupper i offentlig, statlig sektor vi mente kunne danne et relevant sammenligningsgrunnlag. Jeg legger til grunn at Godtgjøringsutvalget har tilgang til dette statistikk materialet fra Statistisk sentralbyrå.

Slik lønnskommisjonen tolket materialet fra SSB, hadde godtgjøringene til regjeringsmedlemmene og stortingsrepresentantene stort sett fulgt den gjennomsnittlige lønnsutviklingen. Det innhentede statistikk materialet synliggjorde imidlertid en relativt tydelig mindrelønnsutvikling over tid i forhold til store ledergrupper i staten. For eksempel hadde statsrådene lønnsmessig sakkert akterut i forhold til alle ledergrupper i de departementene. Stortingets lønnskommisjon anså dette som en utilsiktet utvikling det var naturlig å tydeliggjøre utad.

Historisk har utviklingen av godtgjøringene for regjeringsmedlemmer og stortingsrepresentantene blitt sett i sammenheng med lønn til ledergrupper i departementene. Lønnskommisjonen anser dette fortsatt som et aktuelt referansegrunnlag, ikke minst i forhold til regjeringsmedlemmene, som jo faktisk er øverste ledere for sine respektive departementer.

Når det gjelder godtgjørelsen til stortingsrepresentantene, har den stort sett fulgt den generelle lønnsutviklingen i samfunnet. Lønnskommisjonen har vært av den oppfatning at denne utviklingen harmonerer med stortingsrepresentantenes oppgave og rolle som politisk valgte ombud i samfunnet.

I lønnskommisjonens innstilling i 2015 ble det redegjort for de funn SSB hadde gjort. Også i senere innstillinger er det henvisninger til dette temaet. Det har imidlertid vært bred enighet i Norge om viktigheten av moderate lønnsoppgjør i denne tidsperioden. Lønnskommisjonen fant derfor ikke tilstrekkelig grunn til å foreslå konkrete avvik fra frontfagsoppgjørene før i innstillingen i 2018. Da ble det foreslått et ekstra tillegg på en prosent for regjeringsmedlemmene. Stortinget fant imidlertid ikke grunn til å følge dette forslaget.

Spørsmål 3 og 4:

Generelt har det vært lønnskommisjonens vurdering at det har vært positivt at utviklingen i godtgjøringene til regjeringsmedlemmene og stortingsrepresentantene skjer på bakgrunn av innstillinger fra et nøytralt organ som lønnskommisjonen. Slik vi har sett det, ville det være mindre hensiktsmessig at den enkelte skal kunne bestemme sitt eget godtgjøringsnivå/ lønnsnivå. Modellen med at et nøytralt og upolitisk organ, utenfor Stortinget selv, gir årlige anbefalinger om endringer i godtgjøringsnivået gir mulighet til bred og uhildet vurdering av hensiktsmessig utvikling av godtgjørelsene. Ordningen bidrar etter vår oppfatning også til økt samfunnstillit, og beskytter folkevalgte mot urettmessig kritikk.

Slik jeg ser det, bør det være mulig å utvikle systemer og prinsipper for fastsetting og utvikling av godtgjøringer for andre grupper politikere på andre samfunnsområder, som en del av en eventuell fremtidig lønnskommisjons oppgaver.

Dersom Godtgjøringsutvalget ser det som nyttig, deltar jeg gjerne i videre drøftelser omkring fremtidige ordninger.

Vennlig hilsen

Geir Engebretsen

Svar fra Fredrik Engelstad

Fredrik Engelstad kommenterte spørsmålene fra sekretariatet i en epost av 9. oktober 2020:

Korte kommentarer til spørsmål om Stortingets lønnskommisjon

Jeg var medlem av lønnskommisjonen fra starten i 1996 til 2016. Kommisjonen hadde i denne perioden tre ulike ledere med forskjellig bakgrunn, stil og orientering. Likevel var den alminnelige lønnsutviklingen i samfunnet hele tiden det viktigste peilepunktet.

Spørsmål 1:

Lønnskommisjonen gjennomførte ved starten i 1996 en omfattende drøfting av sitt arbeid. Flere kompetente personer ble invitert til et seminar for å gi synspunkter. Etter dette tror jeg det er riktig å si at kommisjonen anså den generelle lønnsutviklingen som naturlig referanse. Jeg kan huske ett tilfelle, i den første perioden, da dette ble fraveket, ved at det ikke ble foreslått lønnsøkninger selv om det ikke var nulloppgjør i samfunnet.

Innenfor denne rammen er det imidlertid flere temaer som kan diskuteres. Et relevant tema er prosenttillegg til forskjell fra kronetillegg. Jeg kan ikke huske at andre muligheter enn prosenttillegg ble diskutert på en seriøs måte. Men det er klart at kronetillegg er et relevant alternativ, ettersom prosenttillegg slår forskjellig ut i den øvre delen av lønnskalaen sammenlignet med f.eks. gjennomsnittlig

industriarbeiderlønn. Lønnstillegg på grunnlag av lik prosentsats driver nødvendigvis forskjeller mellom stortingsrepresentanter og befolkningen for øvrig. På den annen side: Det at stortingsrepresentantene ikke har lønnsgradning, til forskjell fra viktige deler av arbeidslivet, motvirker i noen grad disse forskjellene. Beregningene som kommisjonen bestilte fra SSB viste nokså lik utvikling for Stortinget og frontfagene, peker i denne retningen.

Spørsmål 2:

Spørsmål om referansegrupper ble diskutert i den fjerde perioden jeg var med: Er det statlige lederlønninger eller frontfagene som skal legges til grunn? Et videre spørsmål er om Stortinget og regjeringen bør ha ulike referansegrupper, begrunnet i at stortingsrepresentanter representerer befolkningen, mens statsrådene er ledere for store organisasjoner. Dette ble også diskutert.

Min personlige oppfatning har vært at ledere i staten ikke burde være referansegruppe, og i hvert fall ikke for Stortinget. Det er et problem at enkelte ledere i statsforvaltningen har høyere lønn enn statsråden, som er øverste sjef. Men denne diskrepansen er en følge av politikk, som politikerne selv må ta ansvar for. Det ville skape en uheldig situasjon om lønnsforhandlinger for ledere i staten nærmest automatisk skulle påvirke regjeringens lønnsnivå. Problemene som fulgte av å operere med én fast referansegruppe var forøvrig grunnen til at lønnskommisjonen ble opprettet i 1996.

Spørsmål 3:

Jeg kan ikke huske at «andre grupper på statlig nivå» ble diskutert.

En sak litt på siden av dette er lønnsnivået for Høyesterett. Så vidt jeg husker ble Høyesteretts lønninger fastsatt av Stortingets presidentskap. Dette var fremme i kommisjonen i en del sammenhenger, men aldri som et spørsmål om det skulle skape presedens for regjeringen og Stortinget. I praktiske diskusjoner har altså Høyesterett ikke fungert som en referansegruppe.

Spørsmål 3:

Jeg opplevde at lønnskommisjonen kom i en litt merkelig stilling i forhold til andre sider ved godtgjørelsene i Stortinget. Det gjaldt endringer i pensjoner, reisegodtgjørelse, diett og lignende. Selv om disse endringene fikk betydning for de samlede godtgjørelsene, ble ikke kommisjonen på noe punkt konsultert på forhånd. Gitt det forventede omfanget av kommisjonens arbeid, ville det vært urimelig å legge hele dette saksfeltet dit; men noe nærmere kontakt fra Stortinget til kommisjonen ville nok vært mulig og rimelig.

Et annet tema som kommisjonen heller ikke ble konsultert om, er partienes frihet til å gi tillegg til noen politikere, på grunn av oppgaver som komiteledere eller partiledere.

Det at godtgjørelsen for representantene bare delvis er en sak for kommisjonen kan jo ses som en gunstig fleksibilitet. På den annen side har dette gjort lønnskommisjonen litt mer marginal enn kanskje ønskelig.

9.10.20

Vedlegg 3: Oversikt over innstillinger i Stortinget knyttet til lønnskommisjonen og endringer i godtgjøringer

År **Innstilling**

- 1996 [Innst. S. nr. 282 \(1995–1996\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser mv. for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- [Innst. S. nr. 94 \(1996–1997\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 1997 [Innst. S. nr. 6 \(1997–1998\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 1998 [Innst. S. nr. 23 \(1998–99\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 1999 *Ingen innstilling*
- 2000 [Innst. S. nr. 14 \(2000–2001\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2001 [Innst. S. nr. 8 \(2001–2002\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2002 [Innst. S. nr. 11 \(2002–2003\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2003 *Ingen innstilling*
- 2004 [Innst. S. nr. 20 \(2004–2005\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2005 [Innst. S. nr. 20 \(2005–2006\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2006 [Innst. S. nr. 45 \(2006–2007\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2007 [Innst. S. nr. 32 \(2007–2008\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2008 [Innst. S. nr. 70 \(2008–2009\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2009 [Innst. S. nr. 371 \(2008–2009\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2010 [Innst. 368 S \(2009–2010\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.

- 2011 [Innst. S. nr. 426 S \(2010–2011\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2012 [Innst. 89 L \(2011–2012\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter.
- [Innst. 90 S \(2011–2012\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter.
- 2013 [Innst. 457 S \(2012–2013\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2014 [Innst. 305 S \(2013–2014\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2015 [Innst. 356 S \(2014–2015\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2016 [Innst. 355 S \(2015–2016\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2017 [Innst. 458 S \(2016–2017\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2018 [Innst. 411 S \(2017–2018\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2019 [Innst. 420 S \(2018–2019\)](#) Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelser for stortingsrepresentantene og regjeringens medlemmer.
- 2020 *Ingen innstilling*

Vedlegg 4: Litteratur

- Andenæs, J. (1984), *Statsforfatningen i Norge* (Tanum).
- Andersen, S.K., Dølvik, J.E. og Ibsen, C.L. (2014). *De nordiske aftalemodeller i åbne markeder – udfordringer og perspektiver*. Nordmod2030. Delrapport 9. Fafo.
- Arnold mfl. (2005), *Work Psychology: Understanding Human Behavior in the Workplace*, Harlow: Pearson Education.
- Bhatti, Y., Hjelmar, U. og Pedersen, L.H. (2016): *Arbejdsvilkår for fuldtidspolitikere* Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning, 2016.
- Besley, T. (2004), Paying Politicians: Theory and Evidence, *Journal of the European Economic Association*, 2 (2–3), 193–215.
- Besley, T. (2005), Political Selection, *Journal of Economic Perspectives*, 19 (3), 43–60.
- Braendle, T. (2015), Does remuneration affect the discipline and the selection of politicians? Evidence from pay harmonization in the European Parliament, *Public Choice*, 162, 1–24.
- Bragelien, I. og A. Mjøs (2009), *En gjennomgang av statens lederlønnssystem*. SNF-rapport nr. 05/09.
- Buchanan, J. M. (1989), The Public Choice Perspective. In *Essays on the Political Economy*, Honolulu, HI, University of Hawai Press.
- Cascio, W.F og H. Agunis (2011), *Applied Psychology in Human Resource Management*. Prentice Hall.
- Deci mfl. (1999). Extrinsic Rewards and Intrinsic Motivation in Education: Reconsidered Once Again, *Review of Educational Research*, Spring 2001, Vol. 71, No. 1, pp. 1–27.
- Deloitte (2018) Evaluering av lokale lønnsforhandlinger i staten. Rapport utarbeidet på oppdrag fra Kommunal-og moderniseringsdepartementet.
- Dessler, G. (2011), *Human Resource Management*. Pearson Education Limited, 2011.
- DICE (2014), Public trust in politicians according to the world economic forum, 2001–2013, se <http://www.cesifo-group.de/DICE/fb/4Mq2vnXcZ>.
- Fedele, A. og Giannoccolo, P. (2020), Paying Politicians: Not Too Little, Not Too Much, *Economica*, 87, 470–489.
- Ferraz, C og Finan, F (2009); Motivating politicians: The impacts of monetary incentives on quality and performance, Working Paper 14906, National Bureau of Economic Research, USA 2009. Francois.
- Francois, P. (2000), “Public service motivation” as an argument for government provision, *Journal of Public Economics*, 78, 275–2.
- Galiarducci, S., og T. Nannicini (2013), Do better paid politicians perform better? Disentangling incentives from selection. *Journal of the European Economic Association*, 11 (2), 369–398.
- Harvold, K. (2019), *Godtgjøring til folkevalgte i fylkeskommunene*, NIBR-RAPPORT 2019:19.
- Herzberg, F. (1966), *Work and the Nature of Man*. World Publishing, 1966.
- Herzberg, F., B. Mausner, R. Peterson, R., D. Capwell (1957), *Job attitudes: Review of research and opinion*. Pittsburg, PA: Psychological Service of Pittsburg.

Hicks, J.R (1963), *The Theory of Wages*. 2nd Edition, Macmillan, 1963.

Ingebrigtsen, B. (2002) *Lønn og rettferdighet: en undersøkelse om lønns- oppfatninger blant kommunalt ansatte*. Avhandling (dr. philos.). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Jenkins mfl. (1998) Are Financial Incentives Related to Performance? A Meta-Analytic Review of Empirical Research, *Journal of Applied Psychology* vol. 83(5): 777–787.

Jordfald, B. (2004), *Alt til noen eller noe til alle. Fordeling og kriterier for lokale forhandlinger i det statlige tariffområdet*, Fafo-rapport 447.

Jordfald, B. (2019), *Lokale forhandlinger i staten 2018*. Fafo-notat 2019:13.

Kalleberg, A. L og A. B. Sorensen (1979), The Sociology of Labor Markets, *Annual review of sociology*, vol. 5, side 351–379, 1979.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2017), Retningslinjer for statens lederlønnssystem.

Koutakorpi, K., og P. Poutvaara (2011), Pay for politicians and candidate selection: an empirical analysis, *Journal of Public Economics*, 95, 877–885.

Kuvaas, B. (2008): *Lønnsomhet gjennom menneskelige ressurser. Evidensbasert HRM*, Fagbokforlaget 2008.

Kvaløy, O. (2015): *Insentiver i offentlig sektor*. Notat til Produktivitetskomisjonen.

Kvaløy, O. og Mohn, K. (2018). Produktivitet og insentiver i offentlig sektor, *Beta*. 32, 148 – 164.

Lien, L., Sollund, M. og Rødvei, P.H (2005), *Lønn i kommunal sektor, Nytt avtaleverk – virker det? Fra konfeksjon til skreddersøm – passer det?* NF-rapport nr. 9/2005

Lien, L og Rødvei, P.H. (2010), *Kommunale topplederes syn på lønns- og forhandlingssystemet som arbeidspolitisk virkemiddel*. Sluttrapport fra prosjektet «Lønn som fornying – vil lønns- og avtalesystemet møte fremtidige behov?» NF-rapport nr 1/2010.

Van der Linde, D., S. Falcke, I. Koetsier og B. Unger (2014), Do Wages Affect Politicians' Performance? Utrecht School of Economics, Disc. Paper Series, 14–15, 99, Utrecht. Nederland.

Mause, K. (2014): Self-serving legislators? An analysis of the salarysetting institutions of 27 EU parliaments. *Constitutional Political Economy* 25(2): 154–176.

Mocan, N. og D. T. Altindag (2013), Salaries and work effort: An analysis of the European Union parliamentarians, *Economic Journal*, 123, 1130–1167.

Nergaard; K. Alsos; K. og Seip, Å.A. (2016). *Koordinering av lønnsdannelsen innen de nordiske frontfagsmodellene*. Fafo-notat 2016:25.

Pedersen, R.T. og Pedersen, L.H. (2019). Citizen Attitudes on Politicians' Pay: Trust Issues Are Not Solved by Delegation, *Political Studies*. Volume 68, 2, 389–407.

Pedersen, L.H., Dahlgard, J.O. og Pedersen, R.T. (2019). Rewarding the Top: Citizens' Opposition to Higher Pay for Politicians, *Scandinavian Political Studies*, 42(2).

Perry, J. L. og L. R. Wise (1990), The motivational bases of public service. *Public Administration Review*, 50 (3), 367–373.

Rødvei, P.H. (2012), Kommunale topplederes erfaringer med lokal og individuell lønn – er det faktisk likevel verdt det?, *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*: Volum 28, s. 81–102.

Seip, Å. A. (2008) *Lederlønn i kommunal sektor. Praksis og erfaringer fra lederlønnsforhandlinger etter Hovedtariffavtalens kapittel 3*. Fafo-rapport 2008:08.

Skuland, A. (2018), Godtgjørelser, etterlønn og pensjoner i de nordiske parlamentene, Stortingets utredningsseksjon, oppdragsnr. 2018008, 17. april 2018.

Skuland, A. (2020), Nivå på godtgjørelse («lønn») til ordinære medlemmer av nasjonalforsamlingene i Norden, Stortingets utredningsseksjon, oppdragsnr. 2020290, 14. oktober 2020.

Svendsen, G.T. og Svendsen, G.L.H. (2006): The Creation and Destruction of Social Capital, *Economic Affairs*, volume 26, utgave 2, 2006.